

J. Göransson ger i *Bautil* följande översättning av inskrifterna: »Vitan lät resa sten thenna efter son sin; ok Karl efter broder sin: Siutasirin, then högt bedröfwade ok trolofade Möen efter Adolf.»

Första delen av inskriften B, runorna 56—75, utgöres av lönnskrift. Dybeck förmodar, att här dölja sig orden **karpu mirki**. Stephens antager, att 71—75 **mipki** (enligt Dybecks läsning) är en förkortning av **mip ki[arpu]** »gjorde med, deltog i». 64—70 **in · marnu** skall innehålla ett ortnamn, 59—63 **tasir** ordet 'töser', unga flickor. Han tolkar senare delen av inskriften sålunda: **siu tasir in marnu mip ki[arpu]** »seven tassess in Marn mith-gared (took part, shared with their father and brother, in this memorial) after Utulf». — S. Bugge antager, att runristaren avsiktligt har flyttat om runorna för att försvåra läsningen. 71—75 **mipki** (enligt Dybeck) blir genom omställning **mikiþ**. Genom liknande omflyttning av det föregående får han fram läsningen: **raistu mini sunar mikiþ**. »De reiste et stort Sønne-Minde efter Uddulv.»

Grundtanken hos Bugge, att lönnskriften består i en omställning av runorna, torde vara riktig. Utgående därifrån (och från sin läsning 71—75 **mapi**) har Brate lyckats få en vida bättre och sannolikt riktig lösning. Lönnskriften är enligt Brate avfattad efter följande grundsatser: 1. 66 och 71 **m** är stupruna och skall läsas såsom **r**, liksom också 59 **t** är upp- och nedvänt. 2. I varje rungrupp läses varannan runa först från vänster till höger, sedan från höger till vänster. Dock läsas tre gånger tvenne runor i följd, dels 63—64 **ri** (förmodligen för att två **i** icke skulle stå bredvid varandra), dels 67—66 **ar** och 72—71 **ar** (i ordslut). 3. I de båda sista orden börjar läsningen med mittrunan. På dessa sätt får man följande läsning:

s u a i n r i s t i · r u n a r · þ i s a r
56 58 60 62 65 63 64 61 59 57 68 70 69 67 66 73 75 74 72 71

Namnet **uitan** är icke känt från någon annan källa. På runstenen U 306 hade Dybeck läst namnet **uitarn**, och detta har sedan av honom (liksom i *UFT* och av Brate) sammanställts med Skalmsta-stenens **uitan**, vilket därför förmodades vara fel för **uitarn**. På de båda närbelägna inskrifterna skulle givetvis avses samme man. Emellertid har U 306 icke alls **uitarn**, utan **iubiarn**. Skalmsta-stenens **uitan** står därför fullständigt isolerat. Namnet är sannolikt sammansatt. Efterleden kan i så fall knappast vara annat än *-dan*. Förled är rimligtvis *Vi-*; men även *Við-*, *Við-*, *Við-* vore tänkbart. Av sammansättningar med *-dan* förekommer f. ö. endast *Halfdan*. *Dan* och *Halfdan* äro uppenbarligen appellativer, som blivit brukade som tillnamn och mansnamn. Ett *Vi-Dan* eller *Vidan* är väl därför snarast en tillfällig och sällsynt namnbildning.

Uddulfr är likaledes ett sällsynt namn. Det är f. ö. icke känt från runinskrifterna eller från norska och isländska källor. Ett enstaka belägg (eller möjligen två) finnes från Småland under medeltiden (Lundgren-Brate).

322. Stensta, Skånela sn.

Pl. 15.

Litteratur: B 46, L 490, D 2:133. J. Bureus, F a 6 s. 69 (Bureus), F a 5 n:r 345, F a 1 s. 77, F a 10:2 n:r 13; Ransakningarna 1667—84; J. Peringskiöld, F 1 5:1 n:r 54, Monumenta 3, bl. 121; O. Celsius, SR 1, s. 391; UFT h. 6 (1877), s. 27; E. Brate, Svenska runristare (1925), s. 38, Anteckningar (ATA).

Äldre avbildningar: Bureus, teckning (F a 10:2), kopparstick (F f 6 n:r 143); Peringskiöld, teckning (F 1 5:1), träsnitt (i F 1 5:1, Monumenta 3 och B 46); Dybeck a. a.; Brate foto 1908 (ATA); I. Schnell foto 1930 (ATA).

Runstenen står 20 m. V om infartsvägen till Stensta, 10 m. SV om sydvästra hörnet på västra flygeln.

Stenen var känd redan av Bureus. Den »ligger wid Steensta i Skånla S». I *Ransakningarna* uppges, att »Wijdh Steensta Skagzledh finnes en Runasten och pärijtat Runaskriff, men

dess bemärckelsse weet ingen att referera». Peringskiöld: Steensta backe i Skånilla Sochn.» Dybeck: »Ligger mellan bonings- och uthusen i Stenstad.» Vid Brates besök 1908 stod stenen »mot den södra väggen av ladugården i Stenstad oppgård invid gödselstaden». Den har sedermera blivit flyttad till sin nuvarande plats och rest.

Grå vacker granit. Ytan är svagt bukig, ej bearbetad. Upptill och på h. sidan är stenen skadad, varigenom en del av ristningen har gått förlorad. På den äldsta teckningen (av Bureus) finnes mera i behåll men ett hörn upptill är avslaget och inskriften ofullständig. Ristningen är djupt och jämnt huggen, väl bevarad. Höjd över markytan 1,73 m., bredd (över korsmitten) 1,18 m.

Inskrift (med det inom [] supplerat efter Bureus):

piuþburh · ulit rita stin · þina ibtir[+nibiar+...i+uibiast]...--a-bi an hos

Þiudborg let retta stein þenna æftir... [hialpi] an[d] ha[n]s.

»Tjudborg lät uppresa denna sten efter... hjälpe hans ande.»

Till läsningen: Intet sk vid inskriftens början eller slut. Efter 8 **h** ett tydligt sk, vilket visar, att namnet slutar med denna runa. 9 **u** är troligen en felristning; bst börjar dock så långt ned, att man icke kan tro, att ristaren först huggit ett **l**, vars bst av misstag blivit ned-dragen till ramlinjen. Möjligen har han börjat ett **uk** 'och'. Efter 12 **t** sannolikt intet sk; icke heller efter 16 **a**. 17 **s** är inhugget efteråt, mellan **a** och **t**. Efter 20 **n** ett tydligt sk.

21 **þ** är skadat upptill. Bst i 24 **a** sitter ovanligt högt. 25 **i** är sannolikt icke stunget. En grund fördjupning finnes emellertid på h. sidan. 26 **b** är säkert. Av 29 **n** finnes blott nedre delen i behåll. Därefter finns nedersta delen av en stav. 46 **a**: bst är grund men dock säker. Där framför

Fig. 31. U 322. Stensta, Skånela sn.
Efter teckning av Bureus.

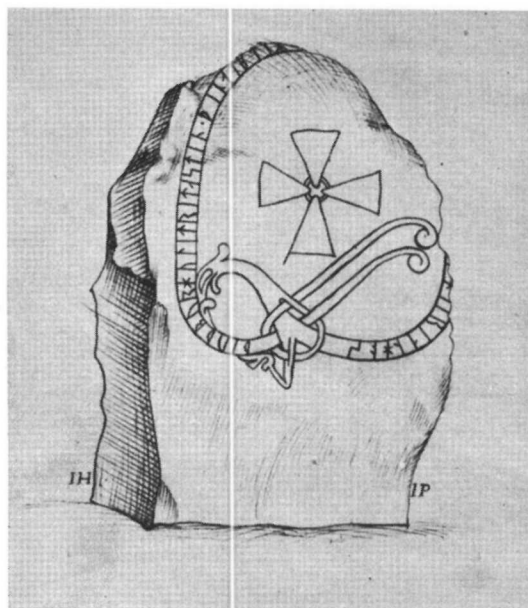

Fig. 32. U 322. Stensta, Skånela sn.
Efter teckning av Peringskiöld.

spår av två stavar. 48—49 **bi** och 50—51 **an** äro säkra; icke **ar**. De tre sista runorna 52—54 **hos** äro säkra.

Bureus (F a 10:2): **piupburhu+lit+risa+stin+iftia+nibiar+...i+uibiast+risti+runim**. Det sista ordet är i F a 6 och F a 5 **runia**. Bureus har flera uppenbara felläsningar (märk särskilt slutet). Den del av inskriften, som endast är känd genom hans läsning (r. 30—42), är därför synnerligen osäker. — Peringskiöld: Intet sk efter 8 **h**. 10 **l** är riktigt på teckningen; på träsnittet har det felaktigt blivit **t**. 24 **a**, 25 **i**. 45 **h**, 46—54 - - **bi an hos**. — Dybeck: Intet sk efter 8 **h**, men väl efter 9 **u**. Sk också efter 12 **t** och 24 **a**. 25 **e**, 44—54 - - **ebi: ar has**. »Bautils slutrunor tyckas vara sannolikare, men äro oriktiga.» — Brate: Sk efter 8 **h**. 24 **o** (nedre bst »kan icke med säkerhet fastställas, men kan ha funnits»). 25 **e**. 44—54 - - **h - - bi: ar** (»alldeles tydligt») + **hos**.

ar är enligt Brate »uppenbarligen en obekant motsvarighet till 'själ'» (jfr Sö 192).

Kvinnonamnet *Piudborg* är ej annars känt från runinskrifterna, icke heller från medeltida urkunder i Sverige. Av det motsvarande västnordiska *Piöðbiorg* finnes ett enda belägg, från Island på 1200-talet.

Enligt Brate är Stensta-stenen ristad av Åsmund Kåreson. Detta förefaller dock synnerligen ovissst.

323. Sälna, Skånela sn. Nu vid Skånelaholm.

Pl. 12, 13.

Litteratur: B 41, L 485, D 2: 124. J. Bureus, F a 6 s. 55 (Bureus), F a 5 n:r 347, F a 1 s. 78, F a 10:2 n:r 20; Ransakningarna 1667—84; J. Peringskiöld, F l 5:1 n:r 51, Monumenta 3, bl. 118; O. Rudbeck, Atlantica 3 (1698), s. 51 (avbildn.); O. Celsius, SR 1, s. 392 f., 2, s. 483, Acta Literaria Suecica 3 (1730), s. 83, 86; Bautil (1750), s. 3; N. R. Broeman, Sagan om Ingvar Widtfarne (1762), s. 230 f.; J. G. Liljegren, Runlära (1832), s. 82; F. Magnusen, Kortfattat Udsigt over Runelitteraturens nærværende Standpunkt (i: Kgl. Danske Vidensk. Selskabs Afhandl. 6, 1841), s. 6; C. G. Rafn, Nordiske Runemindesmærker (1856), s. 81; R. Dybeck, Svenska runurkunder 2 (1857), s. 33, 45; UFT h. 6 (1877), s. 25; C. Rosenberg, Nordboernes Aandsliv 1 (1878), s. 133 f.; Corpus Poeticum Boreale, ed. by G. Vigfusson, 1 (1883), s. 370, 571; E. Brate och S. Bugge, Runverser (ATS 10:1), s. 102; A. Noreen, Altschwedische Grammatik (1904), s. 498; E. Brate, Sverges runinskrifter (1922), s. 56, Svenska runristare (1925), s. 23, Anteckningar (ATA); O. von Friesen, Upplands runstenar (1913), s. 13, 15, 33; K. G. Ljunggren, Studier över förhållandet mellan verbalpartikel och verb i fornsvenskan (1932), s. 232; T. Johannisson, Verbal och postverbal partikelkomposition (1939), s. 218.

Äldre avbildningar: Bureus, teckning (F a 10:2), kopparstick (F f 6 n:r 144); Peringskiöld, teckning (F l 5:1), träsnitt (i F l 5:1, Monumenta 3 och B 41); Rudbeck a. a.; Dybeck a. a.; Brate foto 1907 (ATA).

Sälna-stenen var känd redan av Bureus. Den säges stå »Vidh Sälna i Skånila sokn» (F a 10:2), »vidh Sälna i Skånila» (F a 6), »Sälna» (F a 5). I *Ransakningarna* finnes följande uppgift: »Wijdh Sälna Steenbroon en Runasteen medh Bookstäfwer, men ingen weet dess betydning.» Peringskiöld: »Wijd Sälna broo i Skånilla sochn.»¹ Celsius, som undersökt inskriften den 4 juni 1727: »Sälna i Skånila».

År 1820 flyttades stenen till Skånelaholms herrgård, där den restes på en kulle i parken, ÖNÖ om slottet. Dybeck har (1857) därom följande berättelse: »I hela häradet talas ännu om Sälna-stenens sprängning samt forsling (förmedelst fem par oxar) från Sälna bro till Skånilaholm, en half mil derifrån. Det skedde år 1820. Framkomne i närheten af kyrkan, som skulle förbi-gås, tvärstannade oxarne. Man slog och hojtade, 'men de ville intet'. Det var vid grinden till Skånilaholms gårde. Någre 'hittade då på', att medelst borrhning, hvaraf tydliga märken än synas, spränga tu stora stycken från stenens sidor, hvilka stycken nu stå såsom stolpar vid

¹ B 41 »Sälna bro». Broeman har felaktigt »Sälna bro» och L 485 »Solna bro».